

ВПЛИВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ ЄС

THE IMPACT OF SCIENTIFIC RESEARCH ON THE FORMATION OF POLICIES UKRAINE'S REGIONAL DEVELOPMENT AND EU TERRITORIAL COHESION

У статті проаналізовано вплив наукових досліджень на формування політик регіонального розвитку України та територіальної згуртованості ЄС у контексті міждержавного управління європейською інтеграцією та створення територіальної моделі управління коштами ЄС шляхом стратегічного планування розвитку функціональних типів територій на місцевому та регіональному рівнях влади України.

Доведено актуальність проведення взаємозв'язаного упорядкування документів стратегічного, програмного та бюджетного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях України відповідно до пріоритетів основної інвестиційної політики ЄС - політики територіальної згуртованості, як вектору регіонального розвитку та євроінтеграційної політики України.

Розкрито вплив досліджень Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням (ESPON) на розробку політики територіальної згуртованості ЄС та функціонування її як екосистеми проведення тематичних наукових досліджень у сфері міждержавного управління європейською інтеграцією для подолання диспропорцій та нерівномірностей розвитку територій та регіонів ЄС.

Зазначено актуальність створення стратегії розвитку функціональних типів територій на місцевому та регіональному рівнях України на основі проведення тематичних досліджень, розбудови потенціалу багатостороннього співробітництва науковців та політиків на основі створення нових знань і баз даних з регіонального розвитку та територіальної згуртованості.

Доведено важливість проведення «пілотних дій», як інструменту територіального порядку денного ЄС 2030 та експерименту регіонального управління, у контексті організації роботи живої лабораторії управління розвитком територій у Харківській області та діяльності кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця для розробки інноваційних рішень, запровадження передового досвіду та створенні історій успіху розвитку громад і регіонів у сфері формування політики регіонального розвитку України та територіальної згуртованості ЄС.

Ключові слова: наукові дослідження, євроінтеграційна політика, регіональний розвиток, територіальна згуртованість, екосистема,

публічне управління, розвиток територій, багатостороннє партнерство, добре врядування, функціональні типи територій.

The article analyzes the impact of scientific research on the formation of regional development policies of Ukraine and territorial cohesion of the EU in the context of interstate management of European integration and the creation of a territorial model for managing EU funds through strategic planning of the development of functional types of territories at the local and regional levels of government of Ukraine.

The relevance of conducting an interconnected streamlining of strategic, program and budget planning documents at the central, regional and local levels of Ukraine in accordance with the priorities of the main EU investment policy - the policy of territorial cohesion, as a vector of regional development and European integration policy of Ukraine, has been proven.

The impact of the research of the European Spatial Planning Observation Network (ESPON) on the development of the EU territorial cohesion policy and its functioning as an ecosystem for conducting thematic scientific research in the field of intergovernmental management of European integration to overcome disparities and uneven development of EU territories and regions is revealed.

The relevance of creating strategies for the development of functional types of territories at the local and regional levels of Ukraine based on conducting thematic research, building the potential of multilateral cooperation between scientists and politicians, and creating new knowledge and databases on regional development and territorial cohesion is noted.

The importance of conducting "pilot actions" as a tool of the EU 2030 Territorial Agenda and an experiment in regional governance has been proven in the context of organizing the work of a living laboratory for management development of territories in the Kharkiv region and the activities of the Department of Public Administration and Economic Policy of the S. Kuznets KhNUE for developing innovative solutions, implementing best practices and creating success stories of community and regional development in the field of shaping the policy of regional development of Ukraine and territorial cohesion of the EU.

Key words: Scientific research, European integration policy, regional development, territorial cohesion, ecosystem, public administration, territorial development, multilateral partnership, good governance, functional types of territories.

УДК 332.14:339.923:001.891
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2025.49.6>

Сиромолот Е.А.
orcid.org/0009-0006-0118-4237
аспірант кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
керівник Інформаційного центру
Асоціація європейських прикордонних регіонів

Постановка проблеми. Сучасний стан стратегічного планування регіонального розвитку на місцевому та регіональному рівнях влади характеризується розробкою одночасно низки документів комплексного, просторового, стратегічного та інших напрямів розвитку територій,

що призводить до формування великого кола завдань та пріоритетів розвитку, які потребують як залучення додаткових ресурсів, так і забезпечення якісного стану сфери формування аналітичних даних у громадах та регіонах для участі їх у формуванні різних політик розвитку територій.

Процес формування місцевих та регіональних політик розвитку громад та регіонів України характеризується відсутністю практики відображення новітніх пріоритетів європейської політики у стратегічному плануванні розвитку територій, що є на нашу думку актуальною проблемою для здійснення європейської інтеграції в Україні на місцевому та регіональному рівнях влади у контексті визначеного євроінтеграційного завдання щодо вивчення методів з розробки регіональних політик багаторівневого управління та партнерства об'єктом якої є відсталі території та розвиток територіального співробітництва.

Для вирішення викликів та проблем у плануванні регіонального розвитку на рівні громад та регіонів у контексті реалізації регіональної політики та європейської інтеграції України, необхідні дії з формування багатосторонніх партнерств науковців та політиків з розробки тематичних наукових досліджень для громад та регіонів України де об'єктом студіювання будуть різні особливості нерівномірного та диспропорційного розвитку територій, які є фокусом політики територіальної згуртованості, як основної інвестиційної політики ЄС та підґрунтям для створення політик розвитку функціональних типів територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досліджувана тематика має декілька вимірів розгляду у контексті застосування трансдисциплінарного підходу проведення аналізу впливу досліджень на формування політик територіальної згуртованості ЄС та регіонального розвитку України.

На цей контент звернув увагу Е. Сиромолот у дослідженні [1, с. 37] та ідентифікував вимір застосування зв'язку суспільно-політичних процесів європейської інтеграції з отриманими практичними результатами, актуальністю співпраці науковців та практиків у сфері оновлення регіональної політики і проведення тематичних прикладних наукових досліджень

На удосконалення державного управління України в контексті євроінтеграційного курсу України на основі процесу синергії спільних управлінських дій, рішень та завдань державної стратегії регіонального розвитку України і територіальної згуртованості Європейського Союзу, Сиромолот Е. А. звернув увагу у дослідженні [2, с.34-35].

У наступному дослідженні ідентифіковано сучасний євроінтеграційний процесі синхронізації та гармонізації політики регіонального розвитку України і територіальної згуртованості Європейського Союзу [3, с.80], як вимір управлінських дій та проведення трансдисциплінарних досліджень у контексті європейської

інтеграції і наближення регіональної політики України до кращих стандартів та практик політики територіальної згуртованості ЄС.

В інших дослідженнях, проведених Сиромолот Е. А.[4], використовуючи екосистемний та інноваційний підхід, пропонується тематичні пілотні дії пов'язані з взаємодією українських та європейських дослідників у проведенні спільних наукових досліджень у сфері регіонального розвитку України та територіальної згуртованості ЄС, створенням живої лабораторії управління розвитком територій та функціональних типів територій.

У дослідженні [5, с. 32–33] відмічається роль науковців ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», які у серпні 2024 р. долучились до внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки щодо актуалізації територіально-орієнтованого підходу в практику управління розвитком регіонів та громад.

У іншому дослідженні описуються досвід щодо розробки Стратегії розвитку Зазимської сільської ради Броварського району Київської області на 2024–2027 роки у контексті впровадження концепції місцевого економічного розвитку, яка почала активно впроваджуватись на місцевому рівні, але не знайшла відображення у оновленій державній стратегії регіонального розвитку України для запровадження в діяльність органів місцевого самоврядування [6, с. 94–98].

Процес розробки політики згуртованості України аналізується у дослідженні, в якому відмічається, що згуртованість, як пріоритет державної стратегії регіонального розвитку України 2021–2027 ще не став фокусом уваги при розробці на місцевому та регіональному рівнях обласних стратегій регіонального розвитку, в той же час підкреслюється, що впровадження політики згуртування на локальному рівні є одним із важливих складників у контексті євроінтеграційних прагнень України щодо участі в новій європейській регіональній політиці згуртованості. [7, с. 19, с. 23].

Погоджуюсь з коментарями А. Ткачука, наданими їм в рамках проведеного аналізу впливу звіту Європейської Комісії «Про прогрес України в рамках Пакету розширення Європейського Союзу 2023 року» на регіональну політику України у контексті запланованих Україною заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії [8], як таких що загалом не вирішують проблеми на які звернено увагу в рекомендації Європейська Комісія.

По суті, А. Ткачук, як відомий громадський діяч та експерт з регіонального розвитку України, ставить актуальні питання про відповідність

управлінських дій на центральному, регіональному та місцевих рівнях влади України щодо розробки ефективної української регіональної політики на принципах політики згуртованості та регіональної політики ЄС, що є на нашу думку необхідно вирішувати в рамках ідентифікованого Е. Сиромолот сучасного євроінтеграційного процесу синхронізації та гармонізації політики регіонального розвитку України та територіальної згуртованості ЄС, як складової євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій і розробки європейської інтеграційної політики України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз сучасних досліджень сфери реалізації державної політики регіонального розвитку України та кроків з наближення України до стандартів і кращих практик регіонального розвитку у Європейському Союзі, демонструє зріст кола невирішених питань у напрямку проведення європейської інтеграції та регіональної політики України, які потребують на нашу думку проведення нового типу науково прикладних досліджень, які стосуються методів розробки політики та їх запровадження як результату багатосторонньої співпраці науковців, практиків та політиків у сфері управління розвитком територій.

На наш погляд, для вирішення цього завдання необхідно ознайомитися з досвідом проведення досліджень в рамках реалізації політики територіальної згуртованості та регіонального розвитку ЄС, які мають суттєвий вплив на розробку інструментарію щодо подолання нерівномірностей та диспропорцій розвитку територій громад та регіонів ЄС, та запровадити цей досвід для розбудови політик регіонального розвитку та європейської інтеграції України на місцевому та регіональних рівнях влади.

Тому **метою статі**, є обґрунтування шляхів удосконалення міждержавного управління європейською інтеграцією через студіювання впливу досліджень у сфері розробки політики територіальної згуртованості ЄС на формування політики регіонального розвитку України для забезпечення ефективності євроінтеграційного курсу України через застосування кращого європейського досвіду багатосторонньої співпраці науковців, практиків та політиків у сфері публічного управління та стратегічного планування розвитку територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення актуальних питань зазначених у меті дослідження необхідно сформулювати актуальні завдання ідентифікованого нами євроінтеграційного процесу синхронізації та гармонізації політики регіональному роз-

витку України і територіальної згуртованості ЄС, який ґрунтується на наш погляд на спільному об'єкті досліджень євроінтеграційної політики, а саме нерівномірності та диспропорції у розвитку територій, та управлінських діях з розробки ефективних політик гармонійного для збалансованого розвитку територій ЄС через створення функціональних типів територій.

Важливо сферою у розробці євроінтеграційної політики є Керівні принципи щодо кращого регулювання, яких дотримується Європейська Комісія під час підготовки нових ініціатив та пропозицій, а також під час управління та оцінки чинного законодавства [9], які базуються на найкращих наявних даних, взаємодії та співпраці з зацікавленими особами, партнерстві та співпраці для досягнення бажаного впливу, щоб принести користь суспільству, економіці та довкіллю ЄС, а також допомогти Комісії у виконанні її стратегічних пріоритетів, серед яких визначено пріоритет проведення досліджень та інновацій.

Інструментарій керівних принципів кращого регулювання складається з 9-ти розділів та 69-ти інструментів (табл. 1).

34-тий Інструмент «Територіальний вплив» має структуру з 9-ти розділів, які розкривають сутність оцінки територіального впливу законодавства ЄС на місцевий, регіональний та державний рівень влади у контексті реалізації політики територіальної згуртованості ЄС за економічними, соціальними та екологічними тематичними аспектами оцінок впливу.

Першим кроком є забезпечення активної участі місцевих та регіональних органів влади в процесах проведення консультацій з територіального впливу з визначенням проблем розвитку територій; здатність політики ЄС реагувати на ідентифіковану проблему, та розробляти політику; ступінь політичного реагування у відповідних територіях та регіонах; визначення ефективності політичного реагування та його потенційний вплив.

Важливим наступним кроком є характеристика певної проблеми та розуміння її вплив на розвиток територій по всьому Союзу та необхідності політичного втручання. Масштаби проблеми можна детальніше визначити завдяки щорічній регіональній базі даних Європейської Комісії.

Інший розділ 34-того Інструменту «Територіальний вплив» присвячено моделюванню взаємодій у контексті вирішення питання - як політика вирішує ідентифіковану проблему та як тісно вона пов'язана з іншими політиками на основі шести розроблених моделей із субнаціональним компонентом, включаючи RHOMOLO, LUISA та TRANSTOOLS.

Керівні принципи щодо кращого регулювання ЄС([9])

Розділ	Назва
1.	Загальні принципи кращого регулювання
2.	Як провести оцінку впливу
3.	Визначення впливу в оцінках, перевірках придатності та оцінках впливу
4.	Відповідність, впровадження та підготовка пропозицій
5.	Моніторинг застосування інтервенцій
6.	Як провести оцінювання та перевірку придатності
7.	Консультації із зацікавленими сторонами
8.	Методології аналізу впливу в оцінках впливу, оцінюваннях та перевірках придатності
Додаток	Додаток Перевірка конкурентоспроможності

Наступним кроком є проведення кількісного аналізу за методом вразливості інструменту територіального впливу Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням (ESPON TIA) з оцінкою трьох елементів вразливості політики, а саме: експозиція, чутливість та вплив. на основі яких створюється карти, впливу політики на різні території ЄС.

Європейська мережа спостереження за просторовим плануванням (ESPON) була створена у 2002 році для підтримки розвитку бази знань та доказів для територіальної згуртованості та просторового планування в Європейському Союзі[10].

ESPON має на меті сприяти кращому розумінню територіальної динаміки, тенденцій та диспропорцій у Європейському Союзі та надає аналітичні дані, засновані на доказах, для інформування про політику на різних рівнях управління.

ESPON, на нашу думку є екосистемою наукових досліджень та проектів за 8-мю тематичними планами дій для інформування політиків щодо вирішення різних проблем територіального розвитку по всій Європі, а саме: 1. Кліматично нейтральні території; 2. Управління новими географіями; 3. Місця, стійкі до криз; 4. Перспективи для всіх людей та місць; 5. Життя, робота та подорожі через кордони. 6. Розумне підключення; 7. Європейські території у глобальній взаємодії; 8. Природна адаптація до зміни клімату.

Важливою інституційною складовою екосистеми ESPON є діяльність Європейської групи з питань територіального співробітництва (EGTC) ESPON, до складу якої входять три бельгійські регіони: Фландрія, Валлонія та Брюссель, а також Люксембург, які утворюють Асамблею.

EGTC ESPON має Моніторинговий комітет, до складу якого входять представники від кожної країни-члена ЄС та держав-партнерів (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія), які беруть участь у Програмі співробітництва ESPON 2030. Європейська Комісія, Європейський комітет регіонів та Європейський економічний і соціальний комітет беруть участь у роботі комітету з дорадчою повноваженнями, що демонструє найвищий ступень взаємодії науковців та посадовців державного рівня країн та інституцій Європейського Союзу.

EGTC ESPON має штатних постійних співробітників, тимчасових співробітників та стажерів, що забезпечують сталість, системність та цілеспрямованість у проведенні тематичних наукових досліджень.

Висновки та рекомендації. Таким чином, наукові дослідження політики територіальної згуртованості ЄС мають суттєвий багатосторонній вплив на регіональний розвиток та є інструментом для розробки ефективної європейської політики для гармонійного та збалансованого розвитку територій, кращого регулювання розвитку територіального співробітництва за різними тематичними напрямками проведення наукових досліджень та взаємодії науковців, практиків і політиків у сфері реалізації політики територіального співробітництва та просторового розвитку.

Стратегічне планування регіонального розвитку України 2021–2027 ґрунтується на територіально орієнтованому підході, але на нашу думку ще не набуло належного науково-аналітичного супроводу з точки зору використання масиву даних та досвіду запровадження політики територіальної згуртованості ЄС у всіх її управлінських та політичних вимірах.

Ідентифікація сучасного євроінтеграційного процесу синхронізації та гармонізації політики регіонального розвитку України і територіальної згуртованості Європейського Союзу стане платформою для розробки актуальних тематичних наукових досліджень в Україні на основі використання досвіду функціонування Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням (ESPON) та інструмента-

рію Керівних принципів кращого регулювання Європейського Союзу, встановлення співробітництва з EGTC ESPON, що на нашу думку забезпечить належний вплив на функціонування територіально-орієнтованого підходу у державній регіональній політики України в умовах продовження курсу на європейську інтеграцію України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сиромолот Е. А. Дослідження функціонування інструментарію євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій. *Публічне урядування*. 2024. № 3(40). С. 37–43. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3\(40\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-5)
2. Сиромолот Е. А. Деякі особливості оцінювання регіонального розвитку та європейської інтеграції України. *Інвестиційні та інноваційні інструменти для ревіталізації деокупованих територій України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23–24 січня 2025 р. : тези допов. / за ред. Мохненка А.С. Івано-Франківськ : ХДУ, 2025. С. 34–38. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35665>
3. Сиромолот Е. А. Значення принципу багатосторонності у функціонуванні євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2025. Вип. 46. С. 80–84. <https://doi.org/10.32782/%20pma2663-5240-2025.46.13>
4. Сиромолот Е. А. Google Scholar. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=HqayaNYAAAJ&hl=uk>
5. Кравців В.С., Сторонянська І.З. Регіональна політика vs просторові зрушення економіки України: пошук відповідей на актуальні питання. *Вісник НАН України*. 2025. № 3. С. 29–38. <https://doi.org/10.15407/vsn2025.03.029>
6. Заблодська І., Гречана С., Ляшенко П. Стратегічне цілепокладання в парадигмі місцевого економічного розвитку. *Economics and Law*. 2025. 75(4) С. 90–101. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.04.090>
7. Економічні засади сприяння згуртованості громад / В. В. Химинець та ін. Нац. ін-т стратег. дослідж. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichni-zasady-spryyannya-zhurtovanosti-hromad>
8. Про План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії і його реалізацію щодо регіонального розвитку. URL: <https://www.csi.org.ua/news/pro-plan-zahodiv-z-vykonannya-rekomendacij-yevropejskoyi-komisiyi-i-jogo-realizaciyu-shhodo-regionalnogo-rozvytku/>
9. Better regulation toolbox. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/better-regulation-guidelines-and-toolbox/better-regulation-toolbox_en
10. ESPON. URL: <https://www.espon.eu/about>

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025

Дата публікації: 26.12.2025